

Vondst van een levende Zandworm (*Echiurus echiurus* Pallas 1766) in De Panne

Koen Verschoore

Op vrijdag 11 juli 2014, één dag na een hevige westerstorm met rukwinden tot 100 km/uur, lagen verschillende stroken van het strand bedekt onder een deken van talrijke Amerikaanse zwaardscheden, *Ensis directus* en grote hoeveelheden krabbenschilden met opvallend veel Gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus*, verse Noordzeekrabben *Cancer pagurus* (5 ex.), Gewone zeeappel *Psammechinus miliaris*, Zeeklit *Echinocardium cordatum*, Gewone zeester *Asterias rubens*, Gewone Slangster *Ophiura ophiura*. Er waren ook heel wat dieren die vrij zelden levend aanspoelen als Zeeduizendpoten *Nereis* sp. en Zeepieren *Arenicola* sp. Bij gebrek aan geschikt collectiemateriaal werd niets meegenomen op één merkwaardige vondst na : een 15 cm lang worstvormig organisme, bleekoranje van kleur en ongeveer 3 cm dik. Suggesties als zeekomkommer of ringworm bleken niet te kloppen en dus werd het levende organisme met wat zeewater meegenomen voor verdere studie. Bij gebrek aan accurate literatuur werd een beroep gedaan op Francis Kerckhof, die één van de suggesties, namelijk Zandworm *Echiurus echiurus* (foto 1), na het raadplegen van wat meer gespecialiseerde literatuur kon bevestigen.

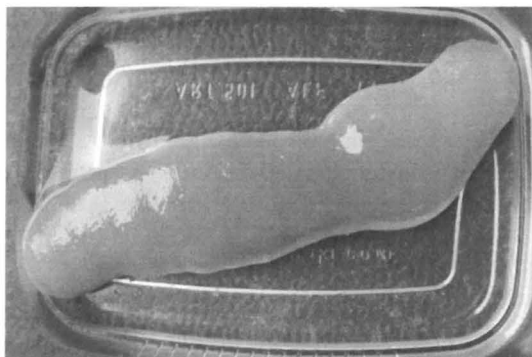

Foto 1 : Habitus van *Echiurus echiurus* (foto: Koen Verschoore)

Zandwormen behoren tot een apart phylum, de *Echiura* met slechts één genus *Echiurus* en een vijftal soorten. *Echiurus echiurus* is de enige Noord-Atlantische soort. Ze vertonen kenmerken van Gelede wormen *Annelida* (onder meer door de trochofore larve) maar ze missen de segmentatie. Ook is er een verwantschap met de stam van de Weekdieren *Mollusca* (Beesley et al, 2000).

Zandwormen zijn rolrond en hebben een lange uitstulpbare proboscis. Ze kunnen tot 20 cm lang worden. Vooraan hebben ze ook twee ventraal gelegen goudkleurige borstels (setae) (foto 2) die met spieren kunnen worden bewogen. Achteraan zijn er twee rijen borstelhaartjes (Campbell, 1977). De geslachten zijn gescheiden maar er is geen geslachtsdimorfisme. De dieren leven ingegraven in een fijnkorrelige zand- en slijkbodem, rijk aan organische stoffen. Bij het foerageren eindigt de uitgestulpte proboscis in een spatelvorm, die de detritus in een goot naar de mond leidt via trilharen in de wand (Nyholm & Borno, 1969).

Foto 2 : Goudkleurige seta (foto: Koen Verschoore)

Zandwormen worden op het noordelijk halfrond aangetroffen, zowel in het Atlantische als het Pacifische deel. De grootste populaties komen voor rond Denemarken. De zuidelijke Noordzee vormt de zuidgrens. Van de Atlantische kust van Frankrijk is maar één vondst bekend. Er is een melding van een Zuid-Afrikaanse vondst (Biseswar, 1997). De ingegraven levenswijze en het voorkomen in wat dieper water maakt dat de dieren uiterst zelden aanspoelen. Eén bron maakt ook melding van het voorkomen in bij laagtij droogvallend strand op ongeveer 30 cm diepte (Hartwich, 1986). Het zou mij niet verwonderen mocht het ontbreken van harde delen, de zeer zachte textuur en de diep ingegraven levenswijze van deze dieren maken dat ze bij afsterven of als prooi te snel ontbinden om intact aan te spoelen of snel opgegeten worden.

Dankwoord

Dank aan Mia Cambré, Rik Verdonck, Hilde Nottebaere en Francis Kerckhof voor vondst en hulp bij determinatie.

Summary

Due to heavy stormy weather on 10 July an *Echiurus echiurus*, member of the Spoon Worms (Echiuridae) was found alive on the beach of De Panne, Belgium. Although the species seems to be common in northern waters strandings are very seldom seen and this is the first record on a Belgian beach since decades.

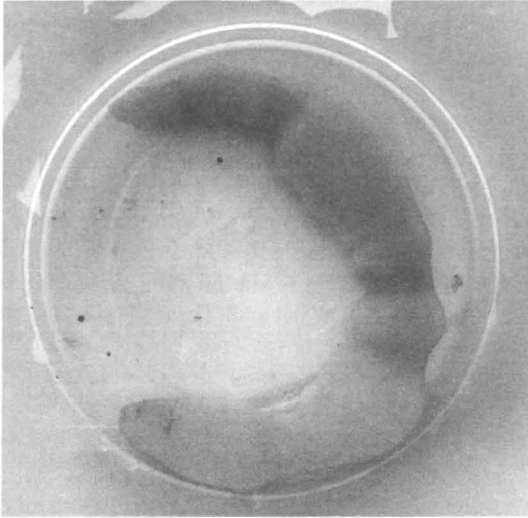

Foto 3 : Vormverandering (foto: Koen Verschoore)

Literatuur

- BEESLEY P.L.G.J; B ROSS & G.J. GLASBY (EDS) 2000. Polychaetes and allies, Fauna of Australia Vol 4A, CSIRO Publ. Melbourne 465p.
- BISESWAR, R. 1997. A new record of the echiuran *Echiurus echiurus* (Pallas, 1767) from the east coast of southern Africa. South African Journal of Marine Science 18: 305–308.
- CAMPBELL, A.C. 1976. The Hamlyn Guide to the seashore and shallow seas of Britain and Europe. The Hamlyn Publ. Group Ltd. London.
- HARTWICH, G. IN STRESEMANN 1986. Exkursionsfauna Wirbellose. Volkseigener verlag Berlin 494p.
- NYHOLM K-G & C. BORNO 1969. The food uptake of *Echiurus echiurus* Pallas. Zoologiska Bidrag frim Uppsala 38: p.249-254

Sportlaan 7
8660 De Panne
koen.verschoore@skynet.be